

การศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ (พ.ศ.2477-2529)

ปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์

วิทยาลัยนาฏศิลป์หรือโรงเรียนศรียางคศาสตร์เคิมั้น ได้สร้างขึ้นในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย แม้จะสร้างขึ้นในระยะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเพียง 2 ปีก็ตาม สถาบันดังกล่าวก็เปรียบเสมือนสถาบันการศึกษาวิชาชีพทางด้านศิลปะที่ได้สืบทอดเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้สวรรคตเมื่อ พ.ศ.2468 พร้อมกับกรายกเลิก กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทย คือโรงเรียนพรานหลวงที่ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาวิชาสามัญแก่ศิลปินทั้งหลาย แม้สถาบันดังกล่าวจะก่อตั้งขึ้นมาในช่วงของการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองก็ตาม หากแต่การเรียนการสอนยังอยู่ในระบบเก่าเหมือนสมัยการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เพียงแต่เปลี่ยนหน่วยงานที่รับผิดชอบจากสำนักสามัญชน หรือราชสำนักให้เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐเท่านั้น

แม้การศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยได้เข้าสู่สถาบันการศึกษาที่อยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการศึกษาของรัฐตลอดมาจนถึงปัจจุบันก็ตาม การดำเนินการจัดการศึกษานั้นไม่ได้ดำเนินการเองให้อย่างอิสระ ยังอยู่ภายใต้การควบคุมและการเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละยุคแต่ละสมัย ระบบการเมืองของไทยถือเป็นระบบนำสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งระบบการศึกษาเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของระบบใหญ่ที่จัดเป็นระบบตามในอันที่จะดำเนินการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายทางการเมืองซึ่งเป็นระบบนำสังคม ที่ได้กำหนดแผนในการพัฒนาประเทศไทยไว้ในแต่ละช่วงของการพัฒนาประเทศ เพื่อสนองตอบต่อแผนตามความต้องการของระบบการเมืองที่ได้วางแผนไว้ เพื่อส่งผลไปสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป ฉะนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยโดยตรงดังต่อไปนี้

1. ภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์หรือโรงเรียนศิลปากรในสมัยนั้น ต้องยุติการสอนระหว่าง พ.ศ. 2485-พ.ศ. 2487 ซึ่งในช่วงสงครามโลกดังกล่าว ทางราชการ ได้ขอใช้สถานที่โรงเรียนศิลปากรเพื่อใช้ในราชการสงคราม โรงเรียนศิลปากรจึงได้ยุติการสอน ไประยะหนึ่ง (วิทยาลัยนาฏศิลป์ 2528: 9)

2. การออกพระราชบัญญัติควบคุมการแสดง พ.ศ. 2485 ในขณะที่โรงเรียนศิลปากร ได้ยุติการสอนระหว่างสงครามโลกนั้น รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาควบคุมการแสดงใน พ.ศ. 2485 ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวส่งผลถึงการศึกษาวิชาคีตดนตรีไทยที่ต้องเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งในเรื่องของเครื่องดนตรี ระบบเสียงทางดนตรีไทย และการแสดงต่าง ๆ ซึ่งต้องขออนุญาตก่อนที่มีการแสดง โดยรัฐบาลต้องการจะพัฒนา ศิลปการดนตรีและการแสดงต่าง ๆ ให้ทัดเทียมกับของตะวันตกและให้เป็นมาตรฐานสากล แต่ด้วยความไม่รู้ของรัฐบาลว่าธรรมชาติของดนตรีไทยนั้นเป็นอย่างไร จึงทำให้การดนตรีไทยในระยเวลาดังกล่าวต้องหยุดชะงักและคงอยู่กับที่ ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อวันศุกร์ ที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2485 ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงดนตรีและละคร พ.ศ. 2485 มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ชื่อ "คณะกรรมการวัฒนธรรมปรับปรุงและส่งเสริมการดนตรีและละคร" ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2485 ซึ่งมีรายชื่อคณะกรรมการดังต่อไปนี้

พณ. จอมพล ป. พิบูลสงคราม	นายกรัฐมนตรี
1. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรมไวทยากร	ประธานกรรมการ
2. พณ. นายควง อภัยวงศ์	กรรมการที่ปรึกษา
3. พณ. ทวี บุญเกียรติ	กรรมการที่ปรึกษา
4. พณ. วิจิตร วิจิตรวาทการ	กรรมการที่ปรึกษา
5. พณ. นายพันโทละเอียก พิบูลสงคราม	กรรมการ
6. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร	กรรมการ
7. นายยง อนุมานราชชน เสฐียรโกเศศ	กรรมการ
8. นายเพียร ราชธรรมนิเทศ	กรรมการ
9. พระนางเธอลักษมีลาวัณย์	กรรมการ
10. นายพันเอก นवल สารานุประพันธ์	กรรมการ
11. นายเฉลิม เทวคันทน์	กรรมการและเลขานุการ
นายปิติ วาทยากร	ผู้เชี่ยวชาญทางดนตรี

(บันทึกการประชุมกรรมการวัฒนธรรมปรับปรุงและส่งเสริมการดนตรีและละคร 2485 ."
 หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.0701.29/23: 53-56) ซึ่งผลของการประชุมคณะกรรมการดังกล่าว
 ได้ปรับปรุงด้านการดนตรีและละครในส่วนของดนตรีได้ปรับปรุง 2 ทางคือ

1. การปรับปรุงเครื่องดนตรี มีการแก้ไขให้มีระดับเสียงเท่ากับเครื่องดนตรีสากล
 สร้างใหม่ ระนาด ผ้องวง จะเข้ ซลุ่ย ซอสามสาย ระนาดมี 2 ผืน ผืนหนึ่งระยะเต็มเสียง
 และอีกผืนหนึ่งครึ่งเสียง เช่นเดียวกับซอ ซึ่งการปรับปรุงอย่างนี้บรรเลงเข้ากับดนตรีสากลได้
 ใช้โน้ตสากล ไม่มีคความจำ

2. ปรับปรุงวิธีการบรรเลง แบ่งออกเป็น 3 ทาง

- 2.1 แก้ไขเพลงไทยเดิมให้เข้ากับหลักสากล ใช้การประสานเสียงตามหลักสากล
- 2.2 แต่งเพลงไทยสมัยปัจจุบันให้มีทำนองและจังหวะอย่างสากล
- 2.3 บรรเลงด้วยเพลงสากล

ต่อมาเมื่อ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2485 ได้มีการออกระเบียบการของกรมศิลปากรว่าด้วย
 การอบรมศิลปิน โดยให้ผู้แสดงละครดนตรีที่ยังไม่ได้รับประกาศนียบัตรของกรมศิลปากรหรือใบสำคัญ
 ที่กรมศิลปากรออกให้ว่าเทียบเท่าศิลปิน ถ้าประสงค์จะได้ใบสำคัญนี้ก็ให้เข้าอบรมมีกำหนดเวลา
 ไม่น้อยกว่า 48 ชั่วโมง โดยใช้วันอบรมไม่เกิน 90 วัน ส่วนวิชาที่อบรมมีดังนี้

1. นาฏศิลป์ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติเทียบเท่าชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนสังคีตศิลป์
 แห่งกรมศิลปากร
2. ดุริยางคศิลป์ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ เทียบเท่าชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนสังคีตศิลป์
 แห่งกรมศิลปากร
3. วรรณคดี ประวัติศาสตร์ กฎหมายเกี่ยวกับศิลปกรรมวัฒนธรรม รัฐธรรมนูญ
 เทียบเท่าชั้นปีที่ 4 ของโรงเรียนสังคีตศิลป์แห่งกรมศิลปากร

ผู้ที่ได้รับการอบรมครบกำหนดแล้ว กรมศิลปากรได้จัดสอบความรู้ ผู้ใดได้คะแนนรวม
 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของวิชาทั้งหมด กรมศิลปากรจะออกใบสำคัญเทียบเท่าศิลปินให้ไว้
 เป็นหลักฐาน ("ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอบรมศิลปิน 2485." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
 ศธ.0701.29/23: 27) ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2486 ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวัฒนธรรม

ทางศิลปกรรมเกี่ยวกับการบรรเลงดนตรี การขับร้อง และการพากย์ พุทธศักราช 2486 ในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับดนตรีมีดังต่อไปนี้

. . . มาตรา 6 ดนตรีประเพณีนิยม เป็นเครื่องบรรเลงเฉพาะของชาติหนึ่ง ๆ
แบ่งเป็น (1) ครุริยางค์ไทย ได้แก่วงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องตีคี่ ตี เป่า ซึ่งได้
ปรับปรุงให้มีระดับเสียงอย่างสากลนิยม แบ่งเป็น 5 ประเภท คือ (ก) ปี่พาทย์
มีเครื่องบรรเลงคือ ปี่ หรือขลุ่ย ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเหล็กหรือทองเหลือง
ฆ้องใหญ่ ฆ้องเล็ก ฉิ่ง ตะโพน กลอง กลองคู่ สองหน้า (ข) เครื่องสาย คือ ขลุ่ย
ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ จะเข้ ฉิ่ง กลองคู่ โทน-รำมะนา (ค) มโหรี มีเครื่องบรรเลง
ความซ้อ (ก) และ (ข) รวมกัน (ง) แคร่สังข์ มีเครื่องบรรเลง คือ สังข์ แคร่ยาง แคร่ทอง
มโหรีทีก (จ) กลองชนะ มี ปี่ เปิงมาง และกลอง (ฉ) ปี่กลอง มีเครื่องบรรเลง คือ ปี่
กลอง มาตรา 7 การขับร้องและการพากย์ แบ่งเป็น (1) การสังคีต ได้แก่การขับร้อง
ประกอบการบรรเลงดนตรี (2) คีตวาที ได้แก่ ผู้ขับร้องโดยเอกเทศไม่มีดนตรีประกอบ
(3) พากวาที ได้แก่ ผู้กล่าวบทเจรจาประกอบการแสดงโขน ละคร และภาพยนตร์
บางกรณีมีหรือประกอบด้วย มาตรา 8 การบรรเลงดนตรี การขับร้องและการพากย์ที่ทำ
เป็นอาชีพหรือมีรายได้ หรือการแสดงในที่สาธารณะ หรือในที่ที่มีผู้ดูเป็นจำนวนมากพอสมควร
และมีลักษณะอันมิใช่เป็นการแสดงเพื่อความเพลิดเพลินเป็นส่วนตัว ต้องอยู่ในประเภทใด
ประเภทหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในมาตรา 5 มาตรา 6 หรือมาตรา 7 ห้ามมิให้แสดงเป็นอย่างอื่น
นอกจากที่กล่าวมานี้ เว้นแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้อนุญาตเป็นพิเศษเฉพาะกรณี มาตรา 9
การบรรเลงดนตรี การขับร้อง และการพากย์ที่อยู่ในประเทศไทยประเทศหนึ่งดังที่กล่าวไว้ใน
มาตรา 6 หรือมาตรา 7 ให้ปฏิบัติตามระเบียบการกรมศิลปากร ว่าด้วยการอนุญาตและควบคุม
การบรรเลงดนตรี การขับร้องและการพากย์ และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของการขออนุญาต
ตามที่กำหนด มาตรา 10 ให้กรมศิลปากรเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ควบคุมบรรเลง การขับร้อง
และการพากย์ เพื่อการนี้ให้มีอำนาจ (1) วินิจฉัยว่าการบรรเลงดนตรี การขับร้อง
และการพากย์ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 8 ต้องอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งที่กล่าวไว้
ในมาตรา 5 และ 6 หรือมาตรา 7 หรือไม่ ผู้มีส่วนได้เสียที่ไม่พอใจในคำวินิจฉัยนี้มีสิทธิ์
ยื่นคำอุธรณ์ต่อสภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้ภายใน 7 วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัย คำวินิจฉัย
ของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นที่สุด (2) อนุญาตให้มีการบรรเลง การขับร้องและการพากย์
ซึ่งไม่ตรงกับประเภทที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 มาตรา 6 หรือมาตรา 7 ได้ ในกรณีพิเศษและ
สมควรเป็นครั้งคราว (3) กำหนดระเบียบการด้วยความเห็นชอบของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ
ในเรื่องต่อไปนี้ (ก) ระเบียบการขออนุญาตและการควบคุมการบรรเลงดนตรี การขับร้อง
และการพากย์ (ข) ระเบียบการควบคุมผู้บรรเลงดนตรี ผู้ขับร้องและผู้พากย์ มาตรา 11
ในระยะเวลาที่ทำการปรับปรุงใหม่นี้ ถ้ากรมศิลปากรพิจารณาเห็นว่า เครื่องดนตรีอย่างใดที่มี
อยู่แล้วซึ่งยังมีได้แก่ไขปรับปรุงตามพระราชกฤษฎีกานี้ สมควรผ่อนผันให้คงใช้ไปก่อนได้
ภายในเวลาอันสมควร ก็ให้ขออนุญาตต่อสภาวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อกำหนดระเบียบการผ่อนผัน
ให้คงใช้ต่อไป มาตรา 12 อำนาจการอนุญาตหรือการควบคุมตามมาตรา 10 นี้ กรมศิลปากร

จะมอบให้ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือบุคคลให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจแทน
กรมศิลปากรภายในเขตท้องที่อันกำหนดไว้ก็ได้ ("พระราชกฤษฎีกากำหนดควัฒนธรรมทางศิลป
เกี่ยวกับการแสดงละคร พ.ศ.2485-2487." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ 0701.29/23:
37-42)

3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ผลจากการเปลี่ยนแปลง
โครงสร้างทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้ปรับปรุง
ระบบการรับเข้าศึกษาตามโครงสร้างทางการศึกษานั้นด้วย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
ทางการศึกษา พ.ศ.2479 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษา พ.ศ.2503 และ
พ.ศ.2521 ทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์ต้องปรับปรุงคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาไปตามโครงสร้าง
ทางการศึกษาแต่ละราย ดังนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างทางการศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์ พ.ศ.2479-2521

แผนการศึกษา แห่งชาติ 2479	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2479	แผนการศึกษา แห่งชาติ 2503	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2504	แผนการศึกษา แห่งชาติ 2521	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2521
ประถมศึกษา		ประถมศึกษา		ประถมศึกษา	
ป. 1		ป. 1		ป. 1	
ป. 2		ป. 2		ป. 2	
ป. 3		ป. 3		ป. 3	
ป. 4		ป. 4		ป. 4	
ม. 1	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 1	ป. 5	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 1	ป. 5	
ม. 2	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 2	ป. 6	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 2	ป. 6	
ม. 3	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 3	ป. 7	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 3	ม.ศ. 1	นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 1

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนการศึกษา แห่งชาติ 2479	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2479	แผนการศึกษา แห่งชาติ 2503	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2504	แผนการศึกษา แห่งชาติ 2521	หลักสูตรนาฏศิลป์ พ.ศ.2521
ม. 4	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 4	ม.ศ. 1	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 4	ม.ศ. 2	นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 2
ม. 5	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 5	ม.ศ. 2	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 5	ม.ศ. 3	นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 3
ม. 6	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 6	ม.ศ. 3	นาฏศิลป์ชั้นต้น ปีที่ 6	ม.ศ. 4	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1
อุดมศึกษา	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1	ม.ศ. 4	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1	ม.ศ. 5	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 2
	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 2	ม.ศ. 5	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 2	ม.ศ. 6	นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3
	นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 3		นาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 3		นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 1 นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2
	นาฏศิลป์ชั้นสูง ปีที่ 1	อุดมศึกษา	นาฏศิลป์ชั้นสูง ปีที่ 1	อุดมศึกษา	ปริญญาตรีปีที่ 1
	นาฏศิลป์ชั้นสูง ปีที่ 2		นาฏศิลป์ชั้นสูง ปีที่ 2		ปริญญาตรีปีที่ 2

จากตารางโครงสร้างทางการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เปลี่ยนแปลงไปตามแผนการศึกษาชาติ ตั้งแต่ พ.ศ.2479 พ.ศ.2503 พ.ศ.2521 ซึ่งมีผลมาถึงการรับเข้าศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่ต้องปรับการรับเข้าโดยรับนักเรียนเข้าศึกษาในชั้นต้นที่จบการศึกษามัธยมศึกษาจากชั้นประถมศึกษา คือ พ.ศ.2479 และ พ.ศ.2503 แผนการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้เรียนภาคบังคับ 4 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์รับนักเรียนเข้าศึกษาโดยรับผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เข้าศึกษาระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2521 ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษาโดยกำหนดให้เรียนภาคบังคับในระดับประถมศึกษา 6 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์จึงรับผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาเข้าศึกษา

กล่าวคือรับผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาในระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น และใน พ.ศ.2521
 นี้เอง ได้ปรับปรุงการกำหนดเวลาในการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์จากการศึกษาระยะเวลา 11 ปี
 มาเป็น 8 ปี (ระดับนาฏศิลป์ชั้นต้นถึงนาฏศิลป์ชั้นสูง) และต่อระดับปริญญาตรีอีก 2 ปี

3. วิทยาลัยนาฏศิลป์ต้องการพัฒนาตัวเองเพื่อสนองต่อความต้องการของสังคม
 และกระจายบุคลากรในวิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนกลางออกสู่ส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น หลังจากที่
 วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เปิดสอนมาเป็นเวลานาน การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพรศนตรีไทยได้มีอยู่ใน
 ส่วนกลางแห่งเดียว บุคคลที่สนใจจะเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาแห่งนี้จะต้องเข้ามาสอบแข่งขัน
 ในกรุงเทพมหานคร และวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนต่างจังหวัดเข้ามาศึกษาต่อใน
 สถาบันการศึกษาแห่งนี้จังหวัดละ 1 คน ซึ่งโครงการนี้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา
 ถึง พ.ศ. 2523 ได้ยุติเมื่อขยายวิทยาลัยนาฏศิลป์ออกสู่ส่วนภูมิภาค ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2514
 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ พร้อมทั้งเปิดวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา
 แห่งที่ 2 ของประเทศ การพัฒนาตนเองของวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้พัฒนาขึ้นมาอีกก้าวหนึ่ง คือเมื่อ
 พ.ศ. 2519 ได้เปิดสอนในระดับปริญญาตรี โดยการเข้าสมทบกับวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
 และได้จัดตั้งคณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ โดยใช้สถานที่สอนคือวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพมหานคร
 ใช้บุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ แต่การเข้าสมทบเพื่อให้สามารถเปิดสอนในระดับปริญญาตรีได้
 ทั้งนี้เพราะวิทยาลัยนาฏศิลป์ไม่มีบุคลากรเพียงพอตามเกณฑ์ที่จะเปิดสอนระดับปริญญาตรีได้ และต่อมา
 เมื่อ พ.ศ. 2521 การขยายตัวของวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้ขยายออกสู่ส่วนภูมิภาคอย่างรวดเร็ว
 จนถึงปัจจุบันนี้ ได้เปิดวิทยาลัยนาฏศิลป์เพิ่มอีก 8 แห่ง คือ

พ.ศ.2521 เปิดทำการสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง และวิทยาลัยนาฏศิลป์

นครศรีธรรมราช

พ.ศ.2522 เปิดทำการสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด และวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

พ.ศ.2525 เปิดทำการสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์

พ.ศ.2526 เปิดทำการสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี

พ.ศ.2527 เปิดทำการสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี และวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง ส่วนการ

ขยายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นส่วนหนึ่งในแง่ของการขยายโอกาสทางการศึกษาออกสู่
 ส่วนภูมิภาค ซึ่งให้บุคคลที่สามารถเข้าศึกษาได้โดยไม่ต้องเข้ามาศึกษาในกรุงเทพมหานคร แต่ผลเสีย
 ที่จะเกิดขึ้นคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ส่วนภูมิภาคเปิดสอนนาฏศิลป์ชั้นต้นและชั้นสูงเท่านั้น และบุคคล
 เข้าศึกษาเป็นบุคคลที่ไม่มีงานทำมาก่อน ซึ่งการขยายโอกาสนั้นจะมีข้อจำกัดอยู่ในแง่ของผู้จบการศึกษา

แต่ไม่มีงานรองรับแม้ในระดับประถมศึกษาจะเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้บรรจุวิชาดนตรีและนาฏศิลป์เข้าในหลักสูตรเป็นวิชาบังคับ

ในระดับประถมศึกษาที่ไม่ได้รับบุคลากรทางด้านครูดนตรีและนาฏศิลป์เพิ่มขึ้นมา แต่โรงเรียนประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาใช้วิธีการอบรมครูที่มีอยู่แล้วให้ใช้ประโยชน์ได้ โดยให้เข้าอบรมในโครงการอบรมครูประจำการของกรมการฝึกหัดครู ซึ่งเปิดสอนวิชาเอกดนตรีศึกษาสำหรับครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยเฉพาะ ฉะนั้นการขยายโอกาสทางการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์จึงมีข้อจำกัดในข้อที่ว่า วิทยาลัยนาฏศิลป์ผลิตบุคลากรเพื่อทำอะไร และการขยายโอกาสทางการศึกษานั้น เป็นเพียงการพัฒนาความสมบูรณ์ของสถาบันเองมากกว่าการพัฒนาวิชาชีพคนไทย

การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์

1. สภาพทั่วไปก่อนก่อตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์

สมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชได้ยุติลง เมื่อ พ.ศ. 2475 เริ่มเข้าสู่สมัยของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ที่ได้เริ่มจากสำนักสามัญชนและในรัชกาลที่ 6 พระองค์ได้ตั้งโรงเรียนพรานหลวงขึ้นมาเพื่อสอนศิลปะให้มีความรู้ในวิชาสามัญควบคู่ไปกับวิชาศิลปะด้วย แต่ไม่บรรลุตามความมุ่งหมาย พระองค์ได้สวรรคตเสียก่อน จนถึงรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพัฒนาการของวิชาชีพดนตรีไทยอีกรูปแบบหนึ่ง คือการบันทึกโน้ตเพลงไทยเป็นโน้ตสากล แต่ได้ยุติลงเมื่อ พ.ศ. 2475 (อารี สุชะเกศ 2513: 89) ซึ่งเป็นจุดสุดท้ายของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช วังต่าง ๆ ของเจ้านายชั้นสูงที่สนับสนุนด้านการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยมาโดยตลอดก็แตก เจ้านายบางคนสิ้นพระชนม์ เช่น สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เจ้าของวังบางคอกแหลม สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. 2475 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เจ้าของวังบางขุนพรหม ซึ่งเป็นสถานที่ให้การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยที่สำคัญแห่งหนึ่ง ก็ถูกเชิญเสด็จโดยคณะราษฎรให้ออกจากวังบางขุนพรหมไปประทับอยู่ที่ประเทศอินโดนีเซีย วงดนตรีวังบางขุนพรหมก็แตกพร้อมกับวัง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นักดนตรีบางคนก็แยกย้ายกันกลับบ้านของตน (พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศิริรัตนบุษย 2524: 15) การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในยุค

ของการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยุติลง หลังจากนั้นก็เริ่มเข้าสู่การปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย

สภาพบ้านเมืองในสมัยการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการจัดตั้งสถาบันทางการเมือง
และสถาบันทางการศึกษาชั้นใหม่ ๆ เช่นส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง มีการจัดตั้งรัฐสภา มีการเลือกตั้ง
ร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีแนวคิดและโลกทัศน์ใหม่ในทางการเมืองเกิดขึ้น และได้มีการวางแผนเพื่อ
พัฒนาประเทศ ให้เจริญทัดเทียมกับประเทศตะวันตก นอกจากนี้ได้จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพื่อเปิด
สอนวิชาชีพชั้นสูงให้แก่สังคม เช่น เปิดมหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง
มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหิดล) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งสถาบัน
การศึกษาดังกล่าวได้เปิดขึ้นในช่วงระยะเวลาที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
นอกจากนี้ได้เปิดโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ชั้น ในปี พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา
เกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์ของชาติ จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาวิชาชีพในสมัยการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของรัฐที่มีส่วนเข้ารับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดย
ตรง รัฐบาลพยายามพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองเช่นประเทศตะวันตก ทั้งในส่วนของด้าน
ศิลปวัฒนธรรมของประเทศ นอกจากนี้ได้จัดตั้งสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม
ของประเทศแล้ว รัฐบาลยังได้ออกพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางด้านศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีไทยมีการปรับปรุงทั้งเรื่องเครื่องดนตรี วงดนตรี ระบำเสียงของ
เครื่องดนตรีแต่ละชิ้นให้รับเสียงตามแบบสากล รัฐบาลเข้าควบคุมการแสดงต่าง ๆ อีกทั้งกำหนด
ให้บุคคลที่เป็นศิลปินจะต้องมีใบอนุญาต มีการจัดอบรมบุคคลที่จะประกอบอาชีพศิลปิน
ซึ่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว เป็นพระราชกฤษฎีกาที่สำคัญที่ได้ยกเลิกการแสดงออกของชาวบ้าน
เกี่ยวกับด้านดนตรีไปโดยปริยาย หลังจากที่ได้เปิดโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยให้
กว้างขวางยิ่งขึ้นมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยก็
ถูกจำกัดอีกระยะหนึ่ง สถาบันทางการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยที่เป็นสำนักสามัญชน เช่นบ้านหรือวัด
ก็ถูกยกเลิกไปโดยปริยายหากไม่มีใบอนุญาตจากรัฐให้แสดงได้ อีกทั้งราชสำนักซึ่งเป็นสถานที่ศึกษา
วิชาชีพดนตรีไทยมาตั้งแต่สมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ยุติลง ไม่มีการศึกษากัน
อย่างจริงจังเหมือนแต่ก่อน ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยได้จัดตั้งสถาบันการศึกษา
ขึ้น และบุคคลที่จะเข้ารับราชการจะต้องมีใบประกาศทางสาขาวิชานั้น ๆ สมัยการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยนั้น ได้ให้ความสำคัญของใบประกาศนียบัตรที่ได้รับการอบรมจากสถาบันการศึกษาของรัฐเป็นสำคัญในการออกไปประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง

2. ประวัติความเป็นมาของวิทยาลัยนาฏศิลป์

วิทยาลัยนาฏศิลป์เดิมชื่อโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ เปิดสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 ขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ ผู้ริเริ่มคือหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเป็นอธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร ในการจัดตั้งครั้งแรกนี้เองโรงเรียนนี้จัดอยู่ในประเภทโรงเรียนวิสามนัญ และมีกรรมการที่ปรึกษาคือ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา พระยาราชวังสัน พระยานุฎีกานุรักษ์ พระเจนดุริยางค์ พ.ศ. หลวงรณสีหิพิชัย นายวิลาศ โอสาถนนท์ นางวรสารพิจิตร และมองสิเออร์ เรอเนคาโซ ("คำสั่งกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2477." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ. 0701.31/2: 3) โดยใช้สถานที่ในพระราชวังบวร ใช้พระที่นั่ง 3 หลังเป็นที่ทำการสอนชั่วคราว คือ พระที่นั่งอิศเรศรังสรรค์ เป็นห้องเรียนชั้นประถม ชั้นบนของพระที่นั่งอิศเรศรังสรรค์ เป็นห้องเรียนชั้นมัธยม พระที่นั่งมั่งคณาภิเชกและชั้นล่างเป็นห้องปฏิบัติเครื่องดนตรี และใช้ศาลาสารานุมุขเป็นที่สอนรำ

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2478 ได้จัดตั้งโรงเรียนศิลปากรขึ้น ให้สอนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ เข้ามาสังกัดในแผนกหนึ่งของโรงเรียนศิลปากร คือแผนกนาฏดุริยางค์และในปีเดียวกันนี้เอง โรงเรียนศิลปากรได้รับโอนงานมหรสพจากกระทรวงวังเดิมมาไว้ในกรมศิลปากร พร้อมทั้งโอนข้าราชการสังกัดกรมศิลปากรด้วย และใน พ.ศ. 2480 ได้ปรับปรุงระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนศิลปากรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยแบ่งการศึกษาในโรงเรียนนี้ออกเป็น 2 แผนกคือ แผนกนาฏดุริยางค์ และแผนกศิลปกรรมทั่วไป ซึ่งหลักสูตรและระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียนจะใช้ใน พ.ศ. 2481 เป็นต้นไป ใน พ.ศ. 2485 ได้โอนกรมศิลปากรไปขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ยุบกองโรงเรียนให้แผนกช่างไปขึ้นกับมหาวิทยาลัยศิลปากร และโอนแผนกดุริยางค์จากโรงเรียนศิลปากรมาขึ้นกับกองการกองการสังคีต เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นโรงเรียนสังคีตศิลป์ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2485 - 2487 โรงเรียนสังคีตศิลป์ได้ยุติการสอนเป็นเวลา 3 ปี และเปิดสอนใหม่เมื่อ พ.ศ. 2488 เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนนาฏศิลป์ และยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ เมื่อ พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นระยะก่อตั้ง มีจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ

1. เพื่อผดุงศิลปของชาติไทยในทางนาฏศาสตร์และดุริยางคศาสตร์ และดัดแปลงปรับปรุงการแสดงละครไทยให้ต้องตามสมัยนิยม
2. เพื่อให้ผู้แสดงละครและดนตรีไทยได้รับการศึกษาทางภาษาศาสตร์และความรู้ทั่วไปสำหรับให้การแสดงละครเป็นเครื่องช่วยบำรุงการศึกษาและศีลธรรมของประชาชน
3. เพื่อช่วยให้ผู้ทรงความรู้ในทางนาฏศาสตร์และดุริยางคศาสตร์ของไทย ได้มีโอกาสที่อันประกอบด้วยเกียรติคุณ ควรได้รับความยกย่อง เชิดชูอยู่ที่เป็นอยู่ในนานาประเทศ ไม่ให้ได้รับความดูหมิ่นหรือรังเกียจอย่างที่เป็นมาในเมืองเราแต่ก่อน ("ระเบียบการของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ พ.ศ.2477." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ0701.31/3: 9)

ต่อมาหลังจากเปิดโรงเรียนนาฏศิลป์อีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.2488 ได้เปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาใหม่ ดังนี้

1. เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของทางราชการ
2. เพื่อบำรุงรักษาและเผยแพร่ นาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ประจำชาติ
3. เพื่อให้ศิลปทางดนตรีและโขน-ละครภายในประเทศมีฐานะเป็นที่ยกย่องในนานาประเทศ (วิทยาลัยนาฏศิลป์ 2528: 10)

การเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ อย่างไรก็ตามวิทยาลัยนาฏศิลป์ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตศิลปินใช้ในหน่วยงานของกรมศิลปากรเอง การผลิตบุคลากรได้เพิ่มปริมาณมากขึ้น จึงต้องเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายผลิตครูและศิลปินควบคู่กันไปด้วย ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาในด้านการไม่มีงานทำของผู้จบการศึกษา ซึ่งโรงเรียนนาฏศิลป์ได้เริ่มปรับปรุงหลักสูตรเพื่อการผลิตครูเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ.2496

การรับเข้าศึกษา

ในระยะแรกของการก่อตั้งสถาบันการศึกษาแห่งนี้ เมื่อ พ.ศ.2477 การรับเข้าศึกษาจะรับนักเรียนตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 8 เข้าศึกษาโดยรับทุกระดับชั้น แบ่งการรับนักเรียนออกเป็น 4 ประเภท คือ นักเรียนในอุปถัมภ์ นักเรียนสามัญ นักเรียนพิเศษและนักเรียนอบรม ซึ่งนักเรียนทั้ง 4 ประเภทนี้จะต้องมีความรู้ด้านดนตรีและนาฏศิลป์มาก่อนจึงสามารถเข้าศึกษาได้ การ

รับเข้าศึกษาใน พ.ศ.2477 นั้น เป็นการรับเข้าศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรให้กับโรงเรียน
นาฏดุริยางคศาสตร์ ดังมีรายละเอียดของการรับเข้าศึกษาใน พ.ศ.2477 ดังนี้

1. นักเรียนในอุปถัมภ์ เป็นนักเรียนที่เข้ามาอยู่ในอุปการะของโรงเรียน มีจุดมุ่งหมาย
ที่จะดำเนินอาชีพทางละครและดนตรีอย่างแท้จริง โดยแบ่งนักเรียนอุปถัมภ์ ออกเป็น 2 พวกคือ

1.1 นักเรียนสมบูรณ์อุปถัมภ์ ได้แก่นักเรียนที่เข้ามาอยู่ในความอุปถัมภ์ของโรงเรียน
ทุกอย่าง จบแล้วจะต้องทำงานให้กับโรงเรียนเท่ากับเวลาที่ศึกษาหรือไม่ต่ำกว่า 5 ปี
มีพื้นฐานด้านดนตรีมาก่อน อายุระหว่าง 8-18 ปี ถ้านักเรียนเรียนไม่สำเร็จ ผู้ปกครองจะต้อง
ใช้ทุนคืนให้กับโรงเรียน

1.2 นักเรียนในภาคีอุปถัมภ์ ได้แก่นักเรียนที่โรงเรียนอนุญาตให้ศึกษาในโรงเรียน
โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ อายุระหว่าง 10-20 ปีบริบูรณ์ มีความรู้
ด้านดนตรีมาแล้ว เมื่อจบต้องทำงานให้กับโรงเรียนเท่ากับเวลาที่ศึกษาหรือไม่ต่ำกว่า 5 ปี
ซึ่งนักเรียนทั้งสองประเภทนี้ โรงเรียนอาจคัดเลือกให้บางคนเรียนเต็มหลักสูตร หรือ
บางคนเรียนหลักเฉพาะวิชาสามัญได้ตามที่โรงเรียนเห็นสมควร

2. นักเรียนสามัญ เป็นนักเรียนที่สมัครเข้าเรียนในโรงเรียนโดยต้องจ่ายค่าเล่าเรียน
เองทั้งหมด จะต้องเรียนเต็มหลักสูตร อาจเป็นนักเรียนที่โอนมาจากโรงเรียนอื่น แต่ต้อง
เข้าศึกษาในระดับเดียวกับที่ได้โอนมา ถ้านักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 7 จะเข้าศึกษาใน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 8 ของโรงเรียนนี้ จะต้องมีความรู้ทางด้านดนตรี หรือบรรเลงดนตรีไทย
อย่างน้อย 10 เพลง นักเรียนสามัญไม่มีการกำหนดอายุ ถ้าจะอยู่ประจำโรงเรียนจะรับเฉพาะ
นักเรียนหญิง

3. นักเรียนพิเศษ ได้แก่นักเรียนที่สมัครเรียนเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่งในทางดนตรี โดย
โรงเรียนคิดค่าสอนชั่วโมงละ 3 บาท อาจจะเรียนเป็นหมู่ก็ได้

4. นักเรียนอบรม ได้แก่ครูหรือนักเรียนของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ส่งมาอบรมในโรงเรียน
นาฏดุริยางคศาสตร์ โดยโรงเรียนจะเก็บค่าธรรมเนียมเดือนละ 6 บาท ("ระเบียบโรงเรียน

นาฏดุริยางคศาสตร์ พ.ศ. 2477." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.070131/2: 12-13)

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2479 หลังจากที่โอนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์เข้ามาเป็นแผนกหนึ่ง
ของโรงเรียนศิลปากรแล้ว การกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในแผนกดุริยางค์ ใ้รับนักเรียนจาก
โรงเรียนต่าง ๆ เข้าเรียนในแผนกนี้ โรงเรียนจะจัดให้เรียนต่อจากชั้นที่เรียนสำเร็จมาจาก
โรงเรียนเดิมโดยมีเงื่อนไข คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาจะไม่รับใหม่ เมื่อผ่านพ้นชั้นประถมศึกษา
ไปแล้วให้ยุบเลิกชั้นประถมศึกษา และนักเรียนเข้าใหม่จะต้องจบระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเข้าเรียน
ในชั้นมัธยมปีที่ 1 ถึงมัธยมปีที่ 6 ไม่รับนักเรียนมัธยมปีที่ 7 และปีที่ 8 จากโรงเรียนอื่น นอกจาก
นักเรียนที่จบจากโรงเรียนนี้เท่านั้น และในแผนกดุริยางค์นั้นโรงเรียนอาจเลือกรับนักเรียนเข้าอยู่

ในอุปถัมภ์ เมื่อเห็นว่าจะสามารถทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียนคัมภีร์ที่ได้รับอุปถัมภ์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2481 การรับเข้าศึกษาในแผนกคุรุยางค์จะรับนักเรียนที่จบจากชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนสามัญเข้าศึกษาในหลักสูตร 6 ปี คือนาฏศิลป์ ปีที่ 1-2-3 และ 4-5-6 ("ระเบียบการโรงเรียนศิลปากร พ.ศ. 2480." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.0701.31/19: 72) แต่การดำเนินการศึกษาในแผนกคุรุยางค์ศาสตร์ต้องยุติลงเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2485-2487 และได้ดำเนินการใหม่เมื่อ พ.ศ. 2488 ในการรับเข้าศึกษาใช้เหมือนเดิม คือรับผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาในนาฏศิลป์ชั้นต้น และรับผู้จบการศึกษานาฏศิลป์ชั้นต้น หรือมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าศึกษาในนาฏศิลป์ชั้นกลาง รับผู้จบการศึกษานาฏศิลป์ชั้นกลางเข้าศึกษาในนาฏศิลป์ชั้นสูง (ซึ่งเปิดสอนเมื่อ พ.ศ.2493) อีกทั้งรับผู้จบนาฏศิลป์ชั้นสูงเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี (เปิดสอนเมื่อ พ.ศ.2519) ซึ่งวิทยาลัยนาฏศิลป์จะไม่รับนักเรียนจากสถาบันการศึกษาอื่นเข้าศึกษาในนาฏศิลป์ชั้นสูงและระดับปริญญาตรี นอกจากรับผู้จบจากสถาบันการศึกษาแห่งนั้นเท่านั้น ส่วนวิธีรับเข้ารับเข้าศึกษาจะใช้วิธีการสอน โดยการสอนวิชาสามัญ วิชาภาคปฏิบัติและสัมภาษณ์เพื่อดูความเหมาะสมของผู้เข้าศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ผู้ที่สอบผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะได้เข้าศึกษา

หลักสูตร

1. ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ.2477-2479 โรงเรียนนาฏคุรุยางค์ศาสตร์ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้นั่นเอง ทั้งขึ้นอยู่กับความรู้เดิมของผู้เรียน ซึ่งเมื่อผู้เรียนสมัครเข้าเรียนในชั้นใดแล้ว โรงเรียนจะสอนต่อให้จากระดับความรู้เดิมที่เรียนมา และจะรับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 8 ต่อมาใน พ.ศ.2481 ได้ปรับระบบการรับเข้าศึกษาและกำหนดระยะเวลาในการศึกษาให้แน่นอนยิ่งขึ้น กล่าวคือได้รับนักเรียนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับเข้าศึกษาระยะเวลาในการศึกษา 6 ปี และตั้งแต่ พ.ศ.2488-2520 การกำหนดระยะเวลาในการศึกษาได้กำหนดให้นักเรียนนาฏศิลป์ชั้นต้น 6 ปี นาฏศิลป์ชั้นกลาง 3 ปี นาฏศิลป์ชั้นสูง 2 ปี และระดับปริญญาตรี 2 ปี รวมระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ต้นนาฏศิลป์ชั้นต้นถึงระดับปริญญาตรี ใช้เวลา 13 ปี ในแต่ละปีการศึกษาจะแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ภาคการศึกษาและเมื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2521 วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้รับปรุงระยะเวลาในการศึกษาใหม่ คือกำหนดให้เรียนนาฏศิลป์ชั้นต้น 3 ปี นาฏศิลป์ชั้นกลาง 3 ปี และนาฏศิลป์ชั้นสูง 2 ปี ระดับปริญญาตรี 2 ปี รวมระยะเวลาในการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี 10 ปี ในแต่ละปีการศึกษาจะแบ่งการศึกษาออก

เป็นภาคการศึกษา และผู้จบการศึกษาแต่ละระดับสามารถออกไปประกอบอาชีพและศึกษาต่อที่อื่นได้

2. โครงสร้างของหลักสูตร ระยะแรกของการเปิดสอนได้กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ

4 ประเภท คือ วิชาสามัญ วิชาที่โรงเรียนต้องสอนเป็นพิเศษ วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ (รายละเอียดโปรดดูภาคผนวก) ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2479 ปรับโครงสร้างของหลักสูตรใหม่ กล่าวคือแยกให้เรียนวิชาสามัญและวิชาวิสามัญ ซึ่งเป็นวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ ในหมวดวิชาวิสามัญนั้นให้เลือกเรียน 1 สาขา จาก 3 สาขา คือ คีตศิลป์ และนาฏศิลป์ ("ระเบียบโรงเรียนศิลปากร พ.ศ. 2479." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ. 070.31/8: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตร พ.ศ. 2479 ใ้ใช้มาจนถึงในปัจจุบันนี้ คือ การให้ศึกษาวิชาสามัญควบคู่ไปกับวิชาศิลป์ ในสาขาครุศึกษานั้นได้เปิดให้เลือกเรียน 1 สาขา จาก ปี่พาทย์ เครื่องสาย และขับร้อง ผู้เรียนจะเลือกปฏิบัติเครื่องดนตรี 1 ชิ้น จนเกิดความชำนาญ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ในการฝึกปฏิบัตินั้นจะเน้นให้เด่นและชำนาญเพียงด้านเดียวเพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพศิลป์ใน ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2496 โรงเรียนนาฏศิลป์ได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพราะกรมศิลปากรเริ่มประสบปัญหาเรื่องการผลิตบุคลากรออกไปประกอบอาชีพศิลป์ใน ซึ่งเกิดมาจากการไม่มีหน่วยงานรองรับผู้จบการศึกษา อีกทั้งผู้จบการศึกษาวชิชาชีพดนตรีไทย ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพอิสระได้ กรมศิลปากรจึงได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาใหม่ จากการที่ผลิตบุคลากรไปประกอบอาชีพศิลป์ใน เปลี่ยนและปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สามารถออกไปประกอบอาชีพครูได้ด้วย กรมศิลปากรจึงขอให้จังหวัดต่าง ๆ ส่งนักเรียนเข้ามา เรียนที่โรงเรียนนาฏศิลป์ โดยให้โควตาจังหวัดละ 1 คน เมื่อนักเรียนเหล่านั้นจบการศึกษาแล้ว ต้องกลับไปทำงานในจังหวัดของตน ในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ของโรงเรียนนาฏศิลป์นั้น เป็นหลักสูตรเพื่อการฝึกหัดครู ใ้ับรรจุวิชาการศึกษาเข้าไปในระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูง ดังนั้น วัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไปนี้

. . . หลักสูตรประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น เป็นหลักสูตรการเรียนต่อจากชั้นประถมปีที่ 4 มีกำหนดเวลาเรียน 6 ปี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาสามัญและวิชาศิลป์ เพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพ หรือเตรียมตัวเข้าศึกษาต่อในนาฏศิลป์ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูงต่อไป...หลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูง เป็นหลักสูตรเพื่อการฝึกหัดครู ต่อจากผู้สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ 6 และนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3 ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บรรลุผลดังนี้ (1) ให้เป็นผู้มีความรู้ดีในทางนาฏศิลป์ คีตศิลป์ และดุริยางคศิลป์ ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (2) ให้เป็นผู้รู้จักหุงรักษาและเผยแพร่ศิลปประจำชาติ โดยการรู้จักเทคนิคการสอนศิลปตามแบบแผนเพื่อความบันเทิงศิลป์ใน และครูศิลป์ใน (3) ให้เป็นผู้รู้จัก

คุณค่าของศิลปะ และวิเคราะห์ส่วนสำคัญของศิลปะและสามารถนำไปใช้ให้เป็น (4) เพื่อให้มีความสามารถในการสอนศิลปะทางด้านนาฏศิลป์ คีตศิลป์ และดุริยางคศิลป์ตามพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก (5) เพื่อให้มีความสามารถในการให้นำศิลปะไปใช้ให้สัมพันธ์กับวิชาการต่าง ๆ ตามหลักสูตรแผนใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ ("หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์

พ.ศ. 2490-2504." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.0701.37/58: 18)

ซึ่งปรัชญาทางการศึกษาของโรงเรียนนาฏศิลป์ที่มุ่งผลิตแต่ศิลปินเพียงอย่างเดียวก็เริ่มแยกออกเป็น 2 ทาง คือการผลิตรายและศิลปินควบคู่กันไปในหลักสูตรเดียวกัน หลักสูตร พ.ศ. 2496-2529 ที่ได้ปรับปรุงใหม่และบรรจุวิชาการศึกษาเข้าไปด้วย พร้อมทั้งได้กำหนดให้ออกฝึกสอนในนาฏศิลป์ ชั้นกลางปีที่ 3 และนาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ 2 อีกทั้งหาศิลปินนิพนธ์อีก 1 ชั้นใน 2 ระดับการศึกษาดังกล่าว ดังตัวอย่างโครงสร้างหลักสูตร พ.ศ.2496, พ.ศ.2503 และ พ.ศ.2521 ดังนี้

ตารางที่ 2 โครงสร้างหลักสูตร พ.ศ.2496 พ.ศ.2503 และ พ.ศ.2521

พ.ศ.	หมวดวิชา	จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์										
		นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่						นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่			นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่	
		1	2	3	4	5	6	1	2	3	1	2
พ.ศ.2496	สามัญ	17	17	17	16	16	16	15	15	15	12	12
	วิชาการศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	10	6	6
	วิชาศิลปะ	14	14	14	14	14	14	15	15	15	12	12
พ.ศ.2503	วิชาสามัญ	19	19	19	16	16	16	13	13	11	13	13
	วิชาการศึกษา	-	-	-	-	-	-	2	2	5	3	4
	วิชาศิลปะ	11	11	11	17	17	17	19	19	19	19	19

ตารางที่ 2 (ต่อ)

พ.ศ.	หมวดวิชา	จำนวนหน่วยกิต		
		นาฏศิลป์ขั้นต้น	นาฏศิลป์ชั้นกลาง	นาฏศิลป์ขั้นสูง
พ.ศ.2521	สามัญ	69	36	20
	ศิลปวิชาชีพ	51	74	42
	กิจกรรม สอนซ่อม เสริม	6	-	-
	เลือกเสรี	-	-	-
	การศึกษา	-	-	-
	รวม	126	112	83

จากตารางจะเห็นได้ว่า การกำหนดวิชาเรียนในหลักสูตร พ.ศ.2496 และ พ.ศ.2503 ได้กำหนดให้เรียนเป็นจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ แต่เมื่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ พ.ศ.2521 ได้เปลี่ยนเป็นระบบการเรียนแบบหน่วยกิตในระดับนาฏศิลป์ขั้นสูง และหน่วยการเรียนในนาฏศิลป์ขั้นต้นและนาฏศิลป์ชั้นกลาง ส่วนรายวิชาที่กำหนดให้เรียนนั้นแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ วิชาสามัญ วิชาศิลป์หรือวิชาชีพ และวิชาการศึกษา ซึ่งการเปิดสอนวิชาการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น ได้เปิดสอนครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2496 หลังจากที่ปรับปรุงหลักสูตรใหม่เป็นหลักสูตรเพื่อการฝึกหัดครู ซึ่งจะเปิดสอนในระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3 ต่อมาเปลี่ยนแปลงหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ใหม่ พ.ศ.2503 ได้กำหนดให้เรียนวิชาการศึกษาตั้งแต่ระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 เป็นต้นไปจนถึงนาฏศิลป์ขั้นสูง และหลักสูตรใหม่ พ.ศ.2520 ได้กำหนดให้เรียนวิชาการศึกษาในนาฏศิลป์ขั้นสูง

ส่วนรายวิชาในแต่ละหมวดวิชาของหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ พ.ศ.2479-พ.ศ.2529 มีดังต่อไปนี้

รายวิชา	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.	พ.ศ.2496			พ.ศ.2503		
	2477	2479	2481	ต้น	กลาง	สูง	ต้น	กลาง	สูง
วิชาสามัญ									
ภาษาไทย	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ภาษาอังกฤษ	/	/	/	/	/	/	/	/	/
ภาษาฝรั่งเศส			/						
ภาษาไทยภาคต่าง ๆ	/								
ภาษาพม่า ภาษาเขมร	/								
ภาษาญวน ภาษามลายู	/								
วิทยาศาสตร์	/			/	/	/	/		
วิทยาศาสตร์	/							/	/
สุขศึกษา	/		/						
พลศึกษา	/		/						
ความรู้เรื่องเมืองไทย	/								
ประวัติศาสตร์	/	/	/						
ภูมิศาสตร์	/	/	/						
สังคมศึกษา			/			/	/	/	
จรรยา	/		/						
จิตวิทยา	/								
การช่างฝีมือ	/								
อนุสมาชิก, ลูกเสือ		/							
จารีตประเพณีไทยและนานาชาติ	/								
มหกรรมของไทยและนานาชาติ	/								
การนิยามของไทยและนานาชาติ	/								
การศิลปากรของไทยและ	/								
นานาชาติ									
การผูกและห่วงที่	/								
การเวียน				/					
การมีมือ				/					
เบ็ดเตล็ด (วาค เขียน)				/	/		/		
เบ็ดเตล็ด (วาค เขียน									
การมีมือ สุขศึกษา)									
2. วิชาศิลปะ									
การบันทึกโน้ตเพลงด้วยโน้ตสากล	/								
ปฏิบัติดนตรีไทย	/								
ทฤษฎีโน้ตสากล		/	/	/	/	/	/	/	/
ขับร้อง		/	/	/					/
ทฤษฎีดนตรี		/	/	/					/
ปฏิบัติดนตรี		/	/	/					/
ร้องโน้ต				/			/		
ศิลปะทั่วไป								/	/
สังคมนิยม								/	/
ปฏิบัติศิลปะเอก								/	/
ปฏิบัติศิลปะโท								/	/
ทฤษฎีศิลปะเอก								/	/
ทฤษฎีศิลปะโท								/	/
3. วิชาการศึกษา									
				/	/		/	/	/

(ที่มา: หลงคหมายเหตุแห่งชาติ, หลักสูตรโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ 2477: ศธ.0701.31/2; หลักสูตรโรงเรียนศิลปากร พ.ศ. 2478 ศธ.0701.31/8; หลักสูตรโรงเรียนศิลปากร พ.ศ. 2481 ศธ.0701.31/12; หลักสูตรโรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2496-2503 ศธ.0701.37/17; หลักสูตรวิชาสามัญและวิชาการศึกษาโรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2503 ศธ.0701.37/97; หลักสูตรวิชาสามัญและวิชาการศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์ พ.ศ. 2505-2518 ศธ.0701.37/97)

ตารางที่ 4 รายวิชาที่เปิดสอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ พ.ศ.2521 ระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น นาฏศิลป์
ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูง

รายวิชา	นาฏศิลป์ชั้นต้น	นาฏศิลป์ชั้นกลาง	นาฏศิลป์ชั้นสูง
1. หมวดภาษา			
ภาษาไทย	/	/	
ภาษาอังกฤษ	/		
ภาษาต่างประเทศ	/		
คณิตศาสตร์	/		
วิทยาศาสตร์	/	/	
สังคมศึกษา	/	/	
พลานามัย	/	/	
มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์			/
วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์			/
ภาษาศาสตร์			/
2. วิชาพื้นฐานอาชีพ			
ศิลปนิพนธ์		/	
สังคีตนิยม		/	
ศิลปการละครเบื้องต้น		/	
ทฤษฎีดนตรีสากล		/	
ละครสำหรับเด็ก		/	
การละเล่นพื้นเมือง		/	
นาฏศิลป์ไทยวิจิตร		/	
นาฏศิลป์สากลวิจิตร		/	
3. วิชาศิลปะ			
ขับร้องเพลงไทย	/		
ดุริยางค์ไทย	/		
การใช้โป๊		/	
พื้นฐานดนตรีไทย		/	
ปี่พาทย์		/	
เครื่องสาย		/	
ตีกลอง		/	
ร้องวง-ระนาดหุ้ม		/	
ซอด้วง-ซออู้-จะเข้		/	
ฉิม		/	
ขลุ่ย		/	
ฆ้อง-สะล้อ		/	
ขับร้อง		/	
อังกะลุง		/	
ถดถอยยาว		/	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายวิชา	นาฏศิลป์ชั้นต้น	นาฏศิลป์ชั้นกลาง	นาฏศิลป์ชั้นสูง
พาทย์-เจรจา-ทำนองเตนาะ-เสภา			/
การบรรเลงร้องและเพลงหน้าพาทย์			/
ความรู้เกี่ยวกับดนตรีไทย			/
เครื่องดนตรีไทย			/
ทฤษฎีการขับร้อง			/
ทฤษฎีโสตศาสตร์			/
บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทย			/
ประวัติการละครตะวันออก			/
ประวัติการละครไทย			/
ประวัติและความหมายของเพลง			/
ภาษานาฏศิลป์			/
ศัพท์สังคีต			/
หลักการประพันธ์เพลงไทย			/
เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์หรือ			/
วงเครื่องสาย			/
เพลงเดี่ยว			/
เพลงขับ			/
เพลงในเรื่องละคร			/
เพลงเรื่อง			/
เพลงสามชั้นหรือเพลงเดา			/
เพลงหน้าพาทย์			/
การประพันธ์			/
การแสดงพื้นเมือง			/
ขับร้องเพลงไทย			/
จังหวัดหน้าทับภาคทฤษฎีและปฏิบัติ			/
ดนตรีพื้นเมือง			/
ซอสามสาย			/
เพลงระบำ			/
เพลงพื้นเมือง			/
พาทย์-เสภา-สักการ			/
ระบำเบิกเทศกาล			/
การละครสมัยใหม่			/
การแต่งกายการแต่งหน้า			/
การละเล่นของไทย			/
การแสดงพื้นเมือง			/
ประวัติศาสตร์ศิลปะ			/
4. การศึกษา			/

จากโครงสร้างของหลักสูตรและการเปิดรายวิชานั้น จะเห็นได้ว่า หลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ปรับปรุง 5 ครั้ง คือ พ.ศ.2479 พ.ศ.2481 พ.ศ.2496 พ.ศ.2504 และพ.ศ.2521 หลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้งภาคสามัญ ภาคศิลปะ และวิชาการศึกษา กล่าวคือโครงสร้างหลักสูตร พ.ศ.2477 และ พ.ศ.2481 นั้น สอนวิชาสามัญและวิชาศิลปะ เมื่อปรับปรุงหลักสูตรใหม่ พ.ศ.2496 ได้เปิดสอนวิชาการศึกษาคู่ไปกับวิชาดนตรีด้วย โดยบรรจุวิชาการศึกษาให้เรียนในระดับชั้นกลางปีที่ 3 และชั้นสูงปีที่ 2 รวมทั้งออกฝึกสอนและทำศิลปนิพนธ์ด้วย ในภาควิชาศิลปะได้เพิ่มวิชาปฏิบัติดนตรีเป็น 2 ชั้น คือปฏิบัติเครื่องดนตรีเอกและเครื่องดนตรีโท ต่อมา พ.ศ.2520 ได้ปรับปรุงหลักสูตรอีกครั้งหนึ่ง แต่โครงสร้างหลักสูตรยังใช้หลักสูตร พ.ศ.2496 เป็นหลัก และเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พ.ศ.2521 โครงสร้างหลักสูตรได้แบ่งเป็นหมวดวิชาต่าง ๆ ส่วนวิชาศิลปะในด้านดนตรีและปฏิบัติคงยึดโครงสร้างเดิม (หลักสูตร 2496) เป็นหลัก กล่าวคือในนาฏศิลป์ชั้นกลางได้เพิ่มการปฏิบัติเครื่องดนตรีจาก 1 ชั้นเป็น 2 ชั้น เรียกว่าวิชาบังคับ และวิชาเลือก สำหรับวิชาการศึกษาจะกำหนดให้เรียนในชั้นสูง และในนาฏศิลป์ชั้นสูงของหลักสูตร พ.ศ.2521 นั้นจะศึกษาในด้านประวัตินทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป เนื้อหาวิชาครอบคลุมในศิลปทุกประเภทกล่าวคือ ประวัตินทรีและในด้านทฤษฎีดนตรี เพลงประเภทต่าง ๆ การประพันธ์ ดนตรีพื้นเมือง ตลอดจนการละเล่นต่าง ๆ

ในส่วนของภาคปฏิบัติดนตรีไทยนั้น ตั้งแต่เริ่มเปิดสอนสถาบันการศึกษาแห่งนี้ เมื่อ พ.ศ.2477 จนถึงปัจจุบันนี้ให้เลือกเรียน 1 สาขาวิชาจาก 3 สาขาวิชา คือ ปี่พาทย์ เครื่องสาย และคีตศิลป์ไทย (โปรดดูรายละเอียดของแต่ละสาขาในภาคผนวก)

เมื่อพิจารณาหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่เปิดสอน พ.ศ.2521 จะเห็นได้ว่ารายวิชาที่เปิดสอนตั้งแต่ต้นนาฏศิลป์ขั้นต้น จนถึงนาฏศิลป์ขั้นสูงนั้น ในนาฏศิลป์ขั้นต้น การเรียนจะเน้นในทางวิสามนตร์ และวิชาศิลปะซึ่งมีการขับร้อง และปฏิบัติ (คือคุรียงค์ไทย) เครื่องดนตรีตามความสนใจ 1 ชั้น เมื่อเรียนนาฏศิลป์ชั้นกลางเริ่มลควิชาสามนตร์แต่เพิ่มวิชาพื้นฐานอาชีพมากขึ้น ส่วนวิชาศิลปะกำหนดให้เลือกเรียนปฏิบัติ 1 ชั้น และเลือกอีก 1 ชั้น ซึ่งเริ่มระบุเครื่องดนตรีที่จะเลือกเรียน และเมื่อเรียนนาฏศิลป์ขั้นสูงได้ลควิชาสามนตร์ลงจากรายวิชามาเป็นกลุ่มวิชา เพิ่มวิชาการศึกษาเข้ามา และหมวดวิชาศิลปะจะให้ศึกษาครอบคลุมดนตรีไทยทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และแยกเรียนตามสาขาวิชาที่เลือก กล่าวคือ เป้าพาทย์ เครื่องสาย และคีตศิลป์ (โปรดดูรายละเอียดของแต่ละรายวิชาในภาคผนวก)

การสอน

การสอนวิชาชีพคนตรีไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้ใช้วิธีการสอนเหมือนกับการศึกษาวิชาชีพคนตรีไทยในสำนักสามนตร์ชนและในราชสำนักสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เปิดสอนวิชาสามนตร์ด้วย ฉะนั้นการสอนได้แบ่งตามลักษณะเนื้อหาสาระ แบ่งได้ดังนี้ คือ

1. การสอนภาคทฤษฎีและวิชาสามนตร์ต่าง ๆ ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก นอกจากนี้มีการสอนแบบอภิปรายและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย
2. การสอนภาคปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ทั้งเป้าพาทย์ เครื่องสาย ใช้วิธีการสอนโดยอาศัยความจำเป็นหลักในการต่อเพลง สอนเฉพาะทางของเครื่องดนตรี สอนให้ปฏิบัติตามครูสอนอย่างเคร่งครัด ในการเรียนเป้าพาทย์นั้นจะให้เรียนฆ้องก่อน เมื่อเรียนฆ้องวงได้แล้วก็สามารถเรียนเครื่องดนตรีประเภทอื่นได้ ทั้งนี้ในทางเป้าพาทย์ถือว่า การเรียนฆ้องวงนั้นเป็นการต่อเพลงที่เป็นทำนองหลักของเพลงที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ก่อนจะไปเรียนเครื่องดนตรีประเภทอื่น ในทางคนตรีไทยถือว่าฆ้องวงบรรเลงทำนองหลักของเพลง ในการแปรทำนองให้เป็นทำนองของเครื่องดนตรีอื่น ๆ นั้นจะต้องแปรจากทำนองหลักเสมอ จึงมีความจำเป็นต้องเรียนฆ้องวงดังกล่าว ส่วนเครื่องสายนั้นผู้เรียนจะเริ่มเรียนเพลงประเภทที่ง่าย ๆ ก่อน เช่น เพลงจะเข้หางยาว หรือ เพลงในทับคันทันเพลงฉิ่ง เพื่อเป็นการฝึกมือให้คล่องและชำนาญ และการเรียนขับร้องนั้นเริ่มต้นด้วยการต่อเพลงโดยใช้ความจำเป็นหลัก เช่นเดียวกับ ไม่มีการบันทึกเป็นโน้ตเพื่อใช้ในการสอน

วิธีการอื่นต่าง ๆ ใช้ความจำทั้งสั้น และทั้งนี้ผู้เรียนจะเขียนสัญลักษณ์ขึ้นมาเฉพาะตัวเพื่อใช้เตือนความจำ เช่น วิธีการอื่นในวรรณคดีต่าง ๆ ว่าเอื้อนอย่างไร เกี่ยวกับการสอนภาคปฏิบัติ คนครไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ชั้น ศิลปบรรเลง (สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า

. . . ได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ด้วย การสอนปฏิบัติคนครไทยในโรงเรียนสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบไทย คือต่อเพลงกันด้วยความจำ ไม่มีการใช้โน้ต โดยเฉพาะปี่พาทย์นั้นตั้งแต่คุณพ่อ (หลวงประดิษฐไพเราะ) เคยสอน และท่านสอนในโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ระยะก่อตั้ง ไม่มีการใช้โน้ต ใช้วิธีการจำเป็นหลัก ส่วนการสอนขับร้องก็เช่นเดียวกัน

และท้วม ประสิทธิ์กุล (อภิปราย) ซึ่งเป็นครูสอนคนครไทยในโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ตั้งแต่ระยะแรกตั้งจนถึงปัจจุบันนี้ ได้กล่าวถึงวิธีการสอนขับร้องในโรงเรียนแห่งนี้ว่า

. . . เมื่อเข้ามาสอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ตั้งแต่เริ่มเปิดสอนจนถึงปัจจุบันนี้ ก็ใช้วิธีการสอนนักศึกษาโดยการต่อเพลงให้ศึกษาร้อง โดยให้จำเพลง เมื่อร้องได้แล้วก็ต่อท่อนใหม่ให้อีกจนจบเพลง ทั้งนี้การต่อเพลงด้วยการจำนั้นทำให้ผู้เรียนได้รู้จักเทคนิคของการออกเสียงให้ไพเราะว่าควรออกเสียงอย่างไร เสียงลักษณะใดควรใช้ช่วยวะส่วนไหนของร่างกายเข้ามาช่วย

ส่วนณัฐพงศ์ โสวัตร (สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นอาจารย์สอนในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และเคยศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2501-2508 เมื่อจบการศึกษาแล้วก็เข้ารับราชการในสถาบันการศึกษาแห่งนี้จนถึงปัจจุบัน ได้กล่าวถึงวิธีการสอนคนครไทยปฏิบัติในวิทยาลัยนาฏศิลป์ว่า

. . . โครงสร้างของหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น นักศึกษาจะต้องศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาบังคับ แต่การสอนปฏิบัติคนครไทยนั้น ตามหลักการสอนที่ถูกต้องนั้น ต้องต่อเพลงกันด้วยการฟังเสียงเป็นหลัก แต่โน้ตหรือเทปนั้นจะใช้ประกอบหลังจากการต่อเพลงแล้ว ซึ่งโน้ตหรือเทปจะเป็นเพียงส่วนประกอบแค่เพียงช่วยจำเท่านั้น การสอนคนครไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์จะมีครูสอนเฉพาะเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น ซึ่งครูผู้สอนจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ผู้เรียนจะต่อเพลงเฉพาะทางของเครื่องดนตรีชิ้นนั้น ๆ โดยเฉพาะ

ในการสอนปี่พาทย์จะเริ่มคันด้วยสอนฆ้องก่อน ต่อจากนั้นก็เลือกเครื่องดนตรีที่ตนเองถนัด ส่วนเครื่องสายนั้น จะเรียนเพลงตามทางของเครื่องสายแต่ละชิ้น โดยการบรรเลงตามที่ครูสอนหรือบรรเลงให้ฟัง ไม่มีการพลิกเพลงแต่อย่างใด ส่วนการกำหนดเพลงในการสอนนั้น ครูจะมีเพลงบังคับที่กำหนดให้นักศึกษาบรรเลงจากง่ายไปหายาก แต่ถ้านักศึกษาค้นไ้มีความรู้มากแล้ว หรือมีพื้นความรู้ไม่เท่าเทียมกับผู้อื่น เป็นวิธีการสอนของครูที่จะเพิ่มเติมในส่วนที่นักศึกษามีความรู้อยู่แล้ว หรือสอนในสิ่งที่นักศึกษายังขาดอยู่ โดยปกตินักศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์จะมีพื้นความรู้ทางด้านดนตรีที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากการเริ่มเรียนพร้อมกันในระดับชั้นต้น และต่อเนื่องกันตลอดระยะเวลา 11 ปี ส่วนที่จะมีผลให้นักศึกษามีพื้นความรู้และทักษะแตกต่างกัน คือ ความมานะอดทน และความพยายามของแต่ละที่จะหาความรู้และทักษะให้ตัวเอง

ให้มากขึ้น

มนตรี ตราโมท (สัมภาษณ์) ได้กล่าวว่า

วิธีการศึกษาดนตรีไทยปฏิบัติในวิทยาลัยนาฏศิลป์ตลอดระยะเวลา 52 ปีที่ผ่านมาได้ยึดการสอนแบบไทย คือต่อเพลงกันด้วยการจำ และเน้นเฉพาะทางของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถออกไปประกอบอาชีพทางด้านศิลป์ได้ ส่วนโน้ตและแทปหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่พัฒนาขึ้นมาตามยุคและสมัยนั้น จะใช้เป็นเครื่องช่วยหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นเท่านั้น สำหรับเนื้อหาวิชาที่สอนตั้งแต่เปิดสอนวิทยาลัยในระยะแรกจนถึงปัจจุบันก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะในการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีหรือการขับร้องจะมีเพลงพื้นฐานเฉพาะแต่ละอย่างอยู่แล้ว ในส่วนของด้านคีตศิลป์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในด้านการนำเนื้อร้องที่แต่งขึ้นใหม่มาใส่ทำนองเพลงเดิม แต่การสอนนั้นจะยึดแบบเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง

การประเมินผลการศึกษา

การประเมินผลการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ในระยะแรกของการเปิดสอน ใช้วิธีการประเมินผลโดยใช้ระบบคะแนน โดยคิดเป็นคะแนนเต็ม 100 ผู้สอบผ่านจะต้องสอบผ่านเกณฑ์ 50 เปอร์เซ็นต์ จึงจะถือว่าสอบได้ ในการกำหนดเกณฑ์การสอบได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ

1. นาฏศิลป์ขั้นต้น คะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชาได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50
2. นาฏศิลป์ขั้นกลางและนาฏศิลป์ขั้นสูง คะแนนเฉลี่ยวิสามันท์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50

วิชาศิลป์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ผู้สอบตกหมวดวิชาสามัญวิชาใดวิชาหนึ่งจะต้องสอบแก้ตัวในหมวดวิชานั้น ในการคิดคะแนนเก็บประจำปีให้คิดร้อยละ 30 และคะแนนสอบปลายปีคิดร้อยละ 70 ("ระเบียบการสอบและวัดผลการเรียนของโรงเรียนนาฏศิลป์ 2503." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.0701.37/58: 14)

ต่อมาเมื่อวิทยาลัยนาฏศิลป์ได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2521 เป็นต้นไป การประเมินผลการศึกษาได้เปลี่ยนมาใช้ระบบค่าระดับคะแนน โดยให้ค่าระดับเป็น 4,3,2,1,0 และผู้จบการศึกษาจะต้องได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00 จึงจะถือว่าจบการศึกษา และต้องเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ด้วย ซึ่งการประเมินผลการศึกษา พ.ศ. 2521 ในแต่ละระดับมีรายละเอียดดังนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	เทียบกับเปอร์เซ็นต์โดยประมาณ
4	ดีมาก	80-100
3	ดี	70-79
2	ปานกลาง	60-69
1	ผ่าน	50-59
0	ต่ำกว่าเกณฑ์	0-49

การประเมินผลการศึกษาแต่ละระดับแตกต่างกัน คือ

1. การประเมินผลนาฏศิลป์ขั้นต้น

1.1 พิจารณาคัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา

1.2 รายวิชาที่ได้รับคะแนนผลการเรียน 1 ถึง 4 ถือว่าผ่าน ผู้เรียนจะได้หน่วยการเรียนของรายวิชานั้น ๆ

1.3 ผู้เรียนจะได้รับผลการเรียน 1,2,3,4 จะต้อง

1.3.1 มีเวลาเรียนตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น

1.3.2 ต้องผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำของคะแนนของภาคเรียนที่กำหนดไว้ในแต่ละรายวิชาซึ่งได้จากคะแนนระหว่างภาครวมกับคะแนนปลายภาคเรียน

1.4 ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้จะได้รับคะแนนเป็น "0" (การประเมินผลการเรียนนาฏศิลป์ขั้นต้น พ.ศ.2521: อัครสำเนา)

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร รวม 120 หน่วยการเรียน และต้องร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจไม่น้อยกว่า 1 อย่าง ผู้เรียนจะต้องได้หน่วยการเรียนไม่ต่ำกว่า 100 หน่วยการเรียน และต้องผ่านวิชาบังคับ ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิชาศิลป์ จึงจะจบหลักสูตร สำหรับวิชาที่สปีนเฉพาะวิชาปฏิบัติจะต้องผ่านด้วยคะแนนไม่ต่ำกว่า 2 (วิทยาลัยนาฏศิลป์ 2528: 18)

2. การประเมินผลนาฏศิลป์ชั้นกลาง

2.1 พิจารณาผลการเรียนเป็นรายวิชา

2.2 ระดับคะแนน 1-4 ถือว่าผ่าน ยกเว้นวิชาปฏิบัติศิลป์ตามแผนการเรียนและวิชา
ทฤษฎีศิลป์ ต้องได้คะแนน 2 จึงถือว่าผ่าน

2.3 ผู้เรียนจะให้ระดับผลการเรียน 1,2,3,4 ใช้เกณฑ์ดังนี้

2.3.1 มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 80% ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น
ในกรณีผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่ถึง 80% ของเวลาเรียนในรายวิชานั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้า
สถานศึกษาที่จะผ่อนผันให้ผู้เรียนเข้ารับกาประเมินผลปลายภาคเรียนได้

2.3.2 ในแต่ละรายวิชาต้องได้คะแนนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ ซึ่งคะแนน
ในแต่ละรายวิชาได้มาจากคะแนนระหว่างภาคและคะแนนปลายภาค ในอัตราส่วนระหว่างภาค:

ปลายภาค วิชาทฤษฎี 6: 4 วิชาปฏิบัติ 8: 2

2.4 เกณฑ์การจบหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง

2.4.1 เรียนครบตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้ และต้องได้หน่วยกิตวิชาบังคับ
ทั้งหมด

2.4.2 ต้องได้จำนวนการเรียนสะสมไม่น้อยกว่า 100 หน่วย จาก 113 หน่วย

2.4.3 สำหรับวิชาเลือกตามแผนการเรียนจะต้องสอบผ่านระดับคะแนนไม่ต่ำ
กว่า 2

2.4.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมและมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ
80 ของเวลาเรียนทั้งหมดของการจัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน (การประเมินผลหลักสูตรระดับ
นาฏศิลป์ชั้นกลาง 2524: อักสำเนา)

3. การประเมินผลการเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นสูง

การตัดสินผลการเรียน

3.1 ให้ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา

3.2 รายวิชาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป ถือว่าสอบได้และให้นับจำนวน
หน่วยกิตของวิชานั้นเป็นหน่วยกิตสะสม

3.3 เมื่อประเมินผลการเรียนแล้ว นักศึกษาที่มีผลการเรียนระดับ 0 ตามที่กำหนด

ไว้ถ้าเป็นรายวิชาที่บังคับ ให้เรียนซ้ำในวิชานั้น ถ้าเป็นรายวิชาเลือกให้เลือกรายวิชาอื่นแทนได้

3.4 เกณฑ์การจบหลักสูตร ผู้สำเร็จการศึกษาต้อง

3.4.1 ศึกษารายวิชาครบถ้วนตามโครงสร้างของหลักสูตร

3.4.2 ใ้หน่วยกิตของวิชาบังคับทั้งหมด

3.4.3 สอบใ้หน่วยกิตรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 85 หน่วยกิต

3.4.4 ใ้ค่าระกับคุณภาพเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๕.00

3.4.5 ต้องเข้าร่วมในชมรมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ชมรม ตลอดหลักสูตร

(กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 5)

สถานภาพของผู้จบการศึกษา

วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นมาเพื่อผลิตศิลปินออกสู่สังคม และใช้
ในหน่วยงานของกรมศิลปากรเอง ต่อมาเมื่อการผลิตได้เพิ่มจำนวนมากขึ้น วิทยาลัยนาฏศิลป์ได้ปรับ
หลักสูตรเพื่อให้ผู้จบการศึกษาออกไปประกอบอาชีพครูได้ด้วย เพราะฉะนั้นผู้จบการศึกษาจาก
วิทยาลัยนาฏศิลป์สามารถออกไปประกอบอาชีพศิลปิน และประกอบอาชีพครูสอนดนตรีไทย ดังที่
กองศิลปศึกษา (2530: 30-31) ได้กล่าวถึงผู้จบการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ว่า ผู้จบการศึกษา
แต่ละระดับสามารถศึกษาต่อ หรือออกไปประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ที่จบประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นต้น ของหลักสูตรนาฏศิลป์ชั้นต้น สามารถที่จะเข้า
ศึกษาต่อระดับนาฏศิลป์ชั้นกลาง หรือสถาบันอื่นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้

2. ผู้ที่จบประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง สามารถที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับนาฏศิลป์
ชั้นสูงหรือสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาอื่น ๆ หรือออกไปประกอบอาชีพอิสระ เช่น ศิลปินหรือเข้ารับ
ราชการเป็นข้าราชการครู

3. ผู้ที่จบประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง สามารถที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา
อื่น ๆ หรือประกอบอาชีพ เช่น รับราชการครู หรือประกอบอาชีพอิสระ เช่น ศิลปิน

4. ผู้ที่จบระดับปริญญา สามารถที่จะประกอบอาชีพรับราชการครู หรือประกอบอาชีพ
อิสระอื่น ๆ ได้

จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบันนี้ มีหลักฐาน

ปรากฏคือ เมื่อ พ.ศ. 2481 มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา 24 คน โดยแยกได้ดังนี้

เข้าศึกษา พ.ศ. 2477-2481 จำนวน 18 คน

เข้าศึกษา พ.ศ. 2478-2481 จำนวน 4 คน

เข้าศึกษา พ.ศ. 2479-2481 จำนวน 1 คน

เข้าศึกษา พ.ศ. 2480-2481 จำนวน 1 คน

และจากรายงานโรงเรียนนาฏศิลป์ พ.ศ. 2502-2503 มีสถิติผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางและนาฏศิลป์ชั้นสูงที่ออกไปทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้สำเร็จการศึกษานาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 3 สำเร็จการศึกษา 30 คน ออกไปประกอบอาชีพตามโรงเรียนต่าง ๆ 7 คน นอกจากนั้นศึกษาต่อนาฏศิลป์ชั้นสูง

2. ผู้สำเร็จการศึกษานาฏศิลป์ชั้นสูง จำนวน 17 คน ออกไปประกอบอาชีพในหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

กรมสามัญศึกษา 4 คน

กรมวิสามัญศึกษา 3 คน

กรมการฝึกหัดครู 3 คน

กรมศิลปากร 6 คน

การทำเรือแห่งประเทศไทย 1 คน ("รายงานของโรงเรียนนาฏศิลป์ ในรอบปีการศึกษา 2502 (พ.ศ. 2503)." หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ศธ.0701.37/57: 6)

และจากการติดตามผลการศึกษาของผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรการศึกษาวิชาชีพนาฏศิลป์ชั้นสูง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524-2528 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้จบการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ 10 แห่ง มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ผู้จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพนาฏศิลป์ชั้นสูง ตั้งแต่ปีการศึกษา
2524-2528

ปีการศึกษา	ผู้สำเร็จ การศึกษา	สถานภาพส่วนตัว					
		ศึกษาต่อ	งานเอกชน	ศิลปิน	อาชีพส่วนตัว	รอบประกอบอาชีพ หรือรอการศึกษาต่อ	รับราชการ
2524	87	55	2	1	11	10	8
2525	176	47	20	5	5	34	65
2526	292	79	24	7	23	83	52
2527	313	86	26	4	28	95	74
2528	828	196	92	11	85	360	84

(กรมศิลปากร 2528: 5)

ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาวชิชาชีพนาฏศิลป์ชั้นสูง ของ
วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2525 มีดังนี้

ปีการศึกษา 2525 ผู้สำเร็จการศึกษา 28 คน ในจำนวนนี้ศึกษาต่อ 17 คน รองาน
10 คน สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2526 มีจำนวน 57 คน ศึกษาต่อปริญญาตรี 26 คน
รับราชการครู 12 คน ทำงานเอกชน 4 คน ประกอบอาชีพส่วนตัว 6 คน (กองศิลปศึกษา 2530:
ไม่ปรากฏเลขหน้า)

สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาสาขาคุรุศึกษาศาสตร์ไทย และคีตศิลป์ไทย จะมีหน่วยงานที่รองรับ
ผู้สำเร็จการศึกษา คือ

1. กองการสังคีต กรมศิลปากร ซึ่งรับเข้าไปศิลปิน และตำแหน่งผู้สอนในวิทยาลัย
นาฏศิลป์ต่าง ๆ

2. สถาบันการศึกษาของรัฐและเอกชนทุกระดับ
3. ประกอบอาชีพอิสระซึ่งมีจำนวนน้อยมาก
4. ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป (มนตรี ตราโมท, สัมภาษณ์)

สรุปและวิเคราะห์

การจัดและดำเนินการศึกษาวิชาชีพคนครไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์ปัจจุบัน ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2477 จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลา 52 ปี วัตถุประสงค์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในช่วงระยะเวลาที่เปิดสอนนั้น ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก กล่าวคือวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์ และคุรียางศิลป์ของราชการ เพื่อบำรุงรักษาและเผยแพร่ นาฏศิลป์และคุรียางศิลป์ประจำชาติและ เพื่อให้ศิลปินทางดนตรีและนาฏศิลป์ภายในประเทศมีฐานะเป็นที่ยกย่องในนานาประเทศ ส่วนด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาชีพคนครไทยในสถาบันการศึกษาดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่มาจากภายนอก คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์ต้องเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมาแล้ว การรับเข้าศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้น ระยะเวลาแรกของการเปิดสอนนั้นได้รับสมัครนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ เข้าเรียนในสถาบันแห่งนี้ โดยไม่ได้กำหนดหลักสูตรที่แน่นอนมากนัก ต่อมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงแล้ว วิทยาลัยนาฏศิลป์ (โรงเรียนนาฏศิลป์ในสมัยนั้น) ได้เกิดทำการสอนอีกครั้งหนึ่ง ใน พ.ศ.2488 การปรับปรุงหลักสูตรได้พัฒนาและเข้ารูปแบบมากขึ้น การรับเข้าศึกษาได้รับนักเรียน 2 ประเภท คือนักเรียนทั่วไปที่ต้องสอบเข้าเรียน และนักเรียนโควต้าของต่างจังหวัดที่จังหวัดต่าง ๆ ส่งมาเรียน โดยให้โควต้าจังหวัดละ 1 คน การรับเข้าศึกษาในสาขาศุรียางคีไทย ได้กำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของผู้สมัครเข้าศึกษา คือ จะต้องมีความสนใจในวิชาคนครไทยเป็นพื้นฐานมาก่อนพอสมควร และมีการสอบเพื่อคัดเลือกเข้าศึกษา โดยสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อีกทั้งการสัมภาษณ์เพื่อดูความเหมาะสมอีกด้วย ส่วนผู้สมัครเข้าศึกษาชั่วคราวไทยจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ต้องมีกระแสเสียงที่ไพเราะ

ส่วนหลักสูตรนั้นได้กำหนดระยะเวลาเรียนตั้งแต่ต้นนาฏศิลป์ชั้นต้นจนถึงนาฏศิลป์ชั้นสูง ระยะเวลา 11 ปี กำหนดให้เรียนนาฏศิลป์ชั้นต้น 6 ปี นาฏศิลป์ชั้นกลาง 3 ปี และนาฏศิลป์ชั้นสูงอีก 2 ปี ต่อมาเมื่อปรับปรุงหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์ใหม่ใน พ.ศ.2521 ได้เปลี่ยนแปลงระยะเวลาเรียนใหม่

คือ นาฏศิลป์ขั้นต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี โดยรับนักเรียนที่จบจากระดับประถมศึกษาภาคบังคับ นาฏศิลป์ชั้นกลางระยะเวลาเรียน 3 ปี รับนักเรียนที่จบจากนาฏศิลป์ขั้นต้นหรือนักเรียนที่จบจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และนาฏศิลป์ชั้นสูงระยะเวลาเรียน 2 ปี รวมระยะเวลา 9 ปี และได้เปิดระดับปริญญาตรีเพิ่มอีก 2 ปี ซึ่งผู้จบการศึกษาชั้นสูงสุดในแต่ละระดับสามารถออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อที่อื่นได้ ในด้านหลักสูตรนั้นทุกระดับจะกำหนดให้เรียนวิชาพื้นฐานหรือวิชาสามัญเช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป

ด้านการสอนนั้น เนื้อหาวิชาที่สอนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ภาควิชาปฏิบัติและภาคทฤษฎี การสอนภาควิชาปฏิบัติจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้มีการสอนแบบให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการอภิปรายบ้าง ส่วนการสอนภาคทฤษฎีดนตรีไทยนั้น จะใช้วิธีการสอนแบบเก่าในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช กล่าวคือ การสอนโดยอาศัยความจำเป็นหลักสอนเฉพาะทางของเครื่องดนตรี และปฏิบัติตามที่ครูสอนอย่างเคร่งครัด ในการประเมินผลการศึกษาในระยะแรกจนถึง พ.ศ.2520 ใช้ระบบคะแนน ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา ใน พ.ศ.2521 เป็นต้นมา วิทยาลัยนาฏศิลป์ใช้ระบบการให้คะแนนเป็นค่าระดับคะแนนเป็น 4,3,2,1 และ 0 ส่วนสถานภาพของผู้จบการศึกษานั้น ผู้จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้จะประกอบอาชีพเป็นศิลปินของหน่วยงานราชการและเอกชนของประเทศ และผู้จบการศึกษาส่วนหนึ่งจะออกไปประกอบอาชีพครูสอนดนตรีไทย

จะเห็นได้ว่าการก่อตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ให้สูงขึ้นในระยะแรกได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อต้องการยกฐานะวิชาชีพดนตรีไทยและนาฏศิลป์ให้สูงขึ้น ทำการศึกษากันอย่างมีระบบระเบียบมากขึ้นเช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น การก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์เป็นการยกฐานะของวิชาชีพดนตรีและนาฏศิลป์และเป็นสถาบันเฉพาะกิจที่ผลิตบุคลากรเพื่อใช้ในหน่วยงานของกรมศิลปากรโดยเฉพาะ แต่ภายหลังเนื่องจากกรมศิลปากรประสบปัญหาเรื่องบุคลากรไม่มีหน่วยงานรองรับจึงเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อผลิตครูสอนดนตรีและนาฏศิลป์ จนปัจจุบันนี้สถาบันการศึกษาดังกล่าวได้ผลิตครูและผลิตศิลปินควบคู่กันไปอีกด้วย ส่วนการจัดและดำเนินการศึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์นั้นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษากายในสถาบันการศึกษาดังกล่าวเป็นปัจจัยจากภายนอกมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในสถาบันการศึกษาเอง เช่นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการศึกษา เป็นต้น พัฒนาการของวิทยาลัยนาฏศิลป์จะเป็นไปในรูปแบบของการขยายงานของสถาบันมากกว่าการพัฒนา

โครงสร้างภายในสถาบัน กล่าวคือการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยการเข้าสมทบกับวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา เพื่อเปิดสอนในระดับปริญญาตรี แต่ยังคงใช้สถานที่ บุคลากร และทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียนนาฏศิลป์เดิม การขยายวิทยาลัยนาฏศิลป์ออกสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อขยายงานให้แก่บุคคลในกรมศิลปากรเอง การจัดการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแต่ละยุคของการปรับปรุงหลักสูตรแล้ว เนื้อหาวิชาที่ปรับปรุงไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ยังคงยึดเนื้อหาเดิมอยู่เป็นส่วนใหญ่ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นสถาบันการศึกษาที่ควรจะเป็นสถาบันที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีไทยและนาฏศิลป์มากกว่าที่จะจัดการศึกษาในรูปแบบอื่น